

ČUJ ZOD

Gospodarjenje in računovodstvo

Dane Melavc

Aleš Novak

Majda Kokotec Novak

Učbeniki MFDPŠ

Glavni urednik
dr. Mitja I. Tavčar

Člani uredništva
dr. Drago Dubrovski
dr. Špelca Mežnar
dr. Janez Šušteršič
dr. Nada Trunk Širca

ISSN 2232-6332

gospo

darjenje

Gospodarjenje in računovodstvo

Dane Melavc

Aleš Novak

Majda Kokotec-Novak

Gospodarjenje in računovodstvo

dr. Dane Melavc

dr. Aleš Novak

dr. Majda Kokotec-Novak

Recenzent

dr. Marko Hočevar

Izdala in založila

Mednarodna fakulteta za družbene

in poslovne študije

Mariborska cesta 7

3000 Celje

Celje, 2012

Naklada 300 izvodov

© 2012 Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

657(075.8)

MELAVC, Dane

Gospodarjenje in računovodstvo / Dane Melavc, Aleš Novak,
Majda Kokotec-Novak. – Celje : Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije, 2012. –
(Učbeniki MFDPŠ, ISSN 2232-6332)

ISBN 978-961-6813-14-3

1. Novak, Aleš, 1973– 2. Kokotec-Novak, Majda
264589056

Kazalo

kazalo

- 1 Gospodarjenje **9**
- 2 Zaposlenci in gospodarjenje **11**
- 3 Sredstva in gospodarjenje **19**
 - 3.1 Značilnosti sredstev **19**
 - 3.2 Osnovna sredstva **21**
 - 3.3 Obratna sredstva **27**
 - 3.3.1 Zaloge materiala **29**
 - 3.3.2 Zaloge nedokončane proizvodnje **33**
 - 3.3.3 Zaloge polproizvodov **35**
 - 3.3.4 Zaloge dokončanih proizvodov **35**
 - 3.3.5 Zaloge trgovskega blaga **39**
 - 3.3.6 Terjatve do kupcev **40**
 - 3.4 Vrste naložb **41**
 - 3.5 Naložbe v organiziranost poslovnega sistema **43**
 - 3.6 Naložbe v dobro ime poslovnega sistema **44**
- 4 Obveznosti do virov sredstev in gospodarjenje **47**
 - 4.1 Značilnosti obveznosti do virov sredstev **47**
 - 4.2 Naložbeni izračuni **49**
- 5 Stroški in gospodarjenje **61**
 - 5.1 Značilnosti stroškov **61**
 - 5.2 Vrste stroškov **62**
 - 5.2.1 Stalni in spremenljivi stroški **67**
 - 5.2.1.1 Stalni stroški **71**
 - 5.2.1.2 Spremenljivi stroški **81**
 - 5.2.1.3 Celotni stroški **84**
 - 5.2.1.4 Ločevanje celotnih stroškov na spremenljive in stalne stroške **86**
 - 5.2.1.5 Spreminjanje značilnosti posameznih vrst stroškov **91**
 - 5.2.1.6 Dodatni in mejni stroški **93**
 - 5.2.1.7 Odločujoči in neodločujoči stroški **97**
 - 5.2.1.8 Posebni stroški **102**

- 5.2.1.9 Prisojeni in oportunitetni stroški **103**
- 5.2.1.10 Drugi vidiki stroškov in poslovno odločanje **106**
- 5.2.1.11 Družbeni stroški **107**
- 6 Poslovnoizidni tok in gospodarjenje **109**
 - 6.1 Značilnosti poslovnoizidnega toka **109**
 - 6.2 Proučevanje poslovnoizidnega toka **113**
 - 6.3 Izbor prodajnega načrta **124**
 - 6.4 Oblikovanje prodajnih cen **129**
 - 6.4.1 Tržno izhodišče **129**
 - 6.4.2 Stroškovno izhodišče **132**
 - 6.4.3 Drugi vidiki oblikovanja prodajnih cen **137**
- 7 Denarni in finančni tok ter gospodarjenje **139**
- 8 Proizvodnost in gospodarjenje **143**
- 9 Gospodarnost in gospodarjenje **149**
- 10 Donosnost in gospodarjenje **155**
- 11 Sestava sredstev in obveznosti do virov sredstev ter gospodarjenje **163**
- 12 Kazalci in gospodarjenje **173**
- 13 Sodobno računovodstvo **175**
 - 13.1 Sestavine sodobnega računovodstva **175**
 - 13.2 Računovodsko predračunavanje **175**
 - 13.3 Računovodsko obračunavanje **177**
 - 13.4 Računovodsko nadziranje **178**
 - 13.5 Računovodsko analiziranje **180**
- 14 Računovodski predračuni in obračuni **181**
 - 14.1 Okvir računovodskih poročil **181**
 - 14.2 Oblikovanje računovodskih poročil **182**
 - 14.2.1 Oblikovanje predračunov **182**
 - 14.2.2 Oblikovanje obračunov **186**
 - 14.2.3 Oblikovanje nadzornih poročil **189**
 - 14.2.4 Oblikovanje analitskih poročil **191**
- 15 Zbirna ali sintetična računovodska poročila **195**
 - 15.1 Sintetični kontni razvidi **195**
 - 15.2 Temeljni predračuni in obračuni **197**
 - 15.2.1 Bilanca stanja **198**
 - 15.2.1.1 Predračunska in obračunska bilanca stanja **198**
 - 15.2.1.2 Vsebina nadzornih in analitskih poročil na podlagi bilance stanja **205**
 - 15.2.1.3 Popis sredstev in obveznosti do njihovih virov **207**

- 15.2.2 Bilanca poslovnega izida in z njo povezan izkaz vseobsegajočega donosa **210**
 - 15.2.2.1 Predračunska in obračunska bilanca poslovnega izida in z njo povezan izkaz vseobsegajočega donosa **210**
 - 15.2.2.2 Vsebina nadzornih in analitskih poročil na podlagi bilance poslovnega izida in z njo povezanega izkaza vseobsegajočega donosa **220**
- 15.2.3 Bilanca denarnih tokov **221**
 - 15.2.3.1 Predračunska in obračunska bilanca denarnih tokov **221**
 - 15.2.3.2 Vsebina nadzornih in analitskih poročil na podlagi bilance denarnih tokov **228**
- 15.2.4 Izkaz gibanja kapitala **229**
 - 15.2.4.1 Predračunski in obračunski izkaz gibanja kapitala **229**
 - 15.2.4.2 Vsebina nadzornih in analitskih poročil na podlagi izkaza gibanja kapitala **229**
- 15.3 Medsebojna vsebinska povezanost bilanc **230**
- 15.4 Letno poročilo poslovnega sistema **234**
 - 15.4.1 Sestavine letnega poročila **234**
 - 15.4.1.1 Splošna pravila o letnem poročilu **235**
 - 15.4.1.2 Vsebina poslovnega poročila **235**
- 15.5 Bilančna načela **236**
 - 15.5.1 Pomen poznavanja bilančnih načel **236**
 - 15.5.2 Načelo stalnosti **237**
 - 15.5.3 Načelo zaščite upnikov **237**
 - 15.5.4 Načelo vzročnosti **237**
 - 15.5.5 Načelo previdnosti **238**
 - 15.5.6 Načelo resničnosti **239**
 - 15.5.7 Načelo jasnosti **239**
 - 15.5.8 Načelo povezanosti bilanc **240**
 - 15.5.9 Bilančna načela v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah **240**
 - 15.5.10 Bilančna oziroma računovodska načela v Slovenskih računovodskih standardih **241**
- 16 Podrobna ali analitična računovodska poročila **245**
 - 16.1 Predračuni in obračuni dolgovi ter stroškov v zvezi z njimi **245**
 - 16.2 Predračuni in obračuni denarja **246**
 - 16.3 Predračuni in obračuni plač ter stroškov dela **248**
 - 16.4 Predračuni in obračuni opredmetenih osnovnih sredstev, neopredmetenih sredstev ter stroškov v zvezi z njimi **251**
 - 16.5 Predračuni in obračuni drobnega inventarja ter stroškov v zvezi z njim **254**
 - 16.6 Predračuni in obračuni materiala ter stroškov v zvezi z njim **257**
 - 16.7 Predračuni in obračuni sprotne kupljene storitve **262**

Kazalo

16.8	Predračuni in obračuni učinkov ter stroškov	263
16.8.1	Vrsta proizvodnje in stroškovna cena	265
16.8.2	Sistemi stroškov in stroškovna cena	267
16.8.3	Kakovostni postopki vrednotenja učinkov in stroškovna cena	268
16.8.4	Izkazovanje stroškov stroškovnih nosilcev	271
16.9	Predračuni in obračuni dokončanih proizvodov ter stroškov v zvezi z njimi	273
16.10	Predračuni in obračuni trgovskega blaga ter stroškov v zvezi z njim	277
16.11	Predračuni in obračuni prihodkov od prodaje	281
16.12	Predračuni in obračuni naložbenih nepremičnin	283
16.13	Predračuni in obračuni sredstev v obliki pravic ter prihodkov v zvezi z njimi	284
16.14	Predračuni in obračuni organizacijskih enot	287
16.15	Predračuni in obračuni projektov	289
	Pregled obrazcev	295
	Pregled kratic	305
	Literatura	309
	Stvarno kazalo	313

Gospodarjenje

Poslovni sistem je celota treh prvin: zaposlencev, sredstev in obveznosti do virov sredstev. Izkazujemo jih v različnih predračunih, njihovo uresničevanje pa v različnih obračunih. So podlaga odločanju o zaposlencih, o obsegu in sestavi sredstev in obveznosti do virov sredstev, ki jih poslovni sistem potrebuje za uresničevanje svojih ciljev. Zato so potrebna znanja o zaposlencih in gospodarjenju v zvezi z njimi, o sredstvih, katere vrste sredstev poznamo in katere zakonitosti v zvezi s pridobivanjem, uporabo in prenehanjem sredstev poslovnega sistema kaže spoštovati. Podobno je z obveznostmi do virov sredstev. Treba je vedeti, kaj obveznosti do virov sredstev so, katere vrste obveznosti do virov sredstev poznamo in katere zakonitosti v zvezi z njihovim pridobivanjem, uporabo in prenehanjem kaže spoštovati.

Sodelovanje treh prvin poslovnega sistema pri oblikovanju in prodaji novih učinkov vodi k stroškom, odhodkom in prihodkom kot sestavinam poslovnoizidnega toka poslovnega sistema. Zato so pri odločanju o poslovnoizidnem toku potrebna znanja o stroških, odhodkih, prihodkih in iz njih izhajajočih poslovnih izidih ter o zakonitostih njihovega oblikovanja. Poznati je treba zakonitosti nastajanja posameznih vrst stroškov v odvisnosti od obsega dejavnosti in od spreminjanja poslovnih odločitev poslovodstva. Potrebna so znanja o oblikovanju odhodkov glede na različne poslovne funkcije in glede na različne možne postopke vrednotenja sredstev oziroma vrednotenja obveznosti do virov sredstev. Potrebno je vedeti, kaj so prihodki ter kako jih oblikujemo glede na različne poslovne funkcije in glede na različne možne postopke vrednotenja sredstev oziroma obveznosti do virov sredstev. Vedeti pa je potrebno tudi, kaj so posamezne vrste poslovnih izidov glede na obseg zajetih prvin poslovnoizidnega toka pri njihovem oblikovanju. Neposredno spreminjanje sredstev in obveznosti do virov sredstev zaradi takih ali drugačnih poslovnih odločitev pa vodi tudi k finančnemu in denarnemu toku poslovnega sistema, ki ga predstavljajo pritoki in odtoki oziroma prejemki in izdatki. Za poslovno odločanje o finančnem toku je treba vedeti, da zmanjševanje nedenarnih oblik sredstev in povečevanje obveznosti do virov sredstev vodi k pritokom, povečevanje nedenarnih oblik sredstev in zmanjševanje obveznosti do virov sredstev pa k odtokom. Vsakokratna razlika med pritoki in odtoki opazovanega razdobja pa pojasnjuje denarni izid – razpoložljiva de-

narna sredstva, izhajajoča iz poslovanja tega razdobja. Denarni izid pa lahko pojasnujemo tudi neposredno na podlagi prejemkov in izdatkov, ki predstavljajo povečanja ali zmanjšanja denarnih sredstev poslovnega sistema.

Pomembna pa je tudi presoja ugodnosti gospodarjenja. Zato kaže oblikovati različne kazalnike, ki omogočajo na zgoščen način spoznavati kakovost sestave sredstev, kakovost sestave obveznosti do virov sredstev, skladnost sredstev in obveznosti do virov sredstev, kakovost poslovnoizidnega in finančnega toka. Zadnje čase pa se uveljavlja mišljenje, da kazalniki, oblikovani na podlagi podatkov o medsebojno primerljivih gospodarskih kategorijah ne zadoščajo ustrezni osvetlitvi kakovosti gospodarjenja poslovnega sistema. Zato presojo ugodnosti gospodarjenja poslovnega sistema dopolnujemo še s kazalci, ki so oblikovani na podlagi podatkov o splošnih kategorijah poslovnega sistema. Zato v nadaljevanju razpravljamo o gospodarjenju v zvezi z zaposlenci, o gospodarjenju s sredstvi in obveznostmi do virov sredstev, o gospodarjenju s stroški, o gospodarjenju s poslovnoizidnim tokom, o gospodarjenju s finančnim in denarnim tokom ter o presoji ugodnosti gospodarjenja poslovnega sistema s pomočjo kazalnikov in kazalcev.